

This article was downloaded by: [McGill University Library]

On: 02 February 2015, At: 21:10

Publisher: Taylor & Francis

Informa Ltd Registered in England and Wales Registered Number: 1072954

Registered office: Mortimer House, 37-41 Mortimer Street, London W1T 3JH, UK

Geologiska Föreningen i Stockholm Förhandlingar

Publication details, including instructions for authors and subscription information:

<http://www.tandfonline.com/loi/sgff19>

Bergshandteringen i Sverige år 1889

E. Svedmark

Published online: 06 Jan 2010.

To cite this article: E. Svedmark (1890) Bergshandteringen i Sverige år 1889, Geologiska Föreningen i Stockholm Förhandlingar, 12:7, 638-646, DOI: [10.1080/11035899009444289](https://doi.org/10.1080/11035899009444289)

To link to this article: <http://dx.doi.org/10.1080/11035899009444289>

PLEASE SCROLL DOWN FOR ARTICLE

Taylor & Francis makes every effort to ensure the accuracy of all the information (the "Content") contained in the publications on our platform. However, Taylor & Francis, our agents, and our licensors make no representations or warranties whatsoever as to the accuracy, completeness, or suitability for any purpose of the Content. Any opinions and views expressed in this publication are the opinions and views of the authors, and are not the views of or endorsed by Taylor & Francis. The accuracy of the Content should not be relied upon and should be independently verified with primary sources of information. Taylor and Francis shall not be liable for any losses, actions, claims, proceedings, demands, costs, expenses, damages, and other liabilities whatsoever or howsoever caused arising directly or indirectly in connection with, in relation to or arising out of the use of the Content.

This article may be used for research, teaching, and private study purposes. Any substantial or systematic reproduction, redistribution, reselling, loan, sub-licensing, systematic supply, or distribution in any form to anyone is expressly forbidden.

Terms & Conditions of access and use can be found at <http://www.tandfonline.com/page/terms-and-conditions>

Bergshandteringen i Sverige år 1889.

(Efter Bidrag till Sveriges officiella statistik. C. Bergshandteringen. Kommers-Kollegii underd. berättelse för år 1889).

Af

E. SVEDMARK.

Grufter.

Under år 1889 bearbetades följande antal grufvor:

på jernmalm	393
» guldmalm.....	1
» silfver- och blymalmer.....	34
» kopparmalm.....	14
» nickelmalm.....	2
» koboltmalm.....	3
» zinkmalm.....	38
» manganmalm.....	16
» blyertsalm.....	2
» svafvelkis.....	1
	<hr/>
	504

Såsom arbetade hafva dessutom uppgifvits 124 jernmalmsgrufvor utan att någon malm erhållits ur dessa.

Malmproduktion.

Ur ofvan angifna 504 grufvor uppfordrades:

jernmalm	9,836,093	deciton.
guldmalm.....	9,800	»
silfver- och blymalmer.	165,767	»
kopparmalm.....	199,517	»

nickelmalm.....	2,891	deciton.
koboltmalm.....	2,663	»
zinkmalm.....	593,810	»
manganmalm.....	86,449	»
blyertsalm.....	8,483	»
svafvelkis.....	1,540	»

Dessutom hafva upptagits 22,952 deciton sjö- och myr-
malmer.

Jernmalmsbrytningen inom de olika länen har uppgått till:

	Deciton.
Kopparbergs län.....	2,834,782
Örebro ».....	2,386,502
Vestmanlands ».....	1,731,482
Vernlands ».....	878,561
Upsala ».....	733,911
Norrbottens ».....	698,490
Södermanlands ».....	222,090
Stockholms ».....	166,415
Gefleborgs ».....	117,039
Östergötlands ».....	62,394
Jönköpings ».....	4,426

Följande gruffält hafva lemnat de största quantiteter *jern-
malm*:

	Deciton.
Norra och södra Grängesbergsfälten i Kopparbergs län	913,475
Gellivara malmfält i Norrbottens län.....	670,630
Dannemora malmfält i Upsala län.....	617,920
Stribergsfältet i Örebro län.....	412,215
Klackbergsfältet i Vestmanlands län.....	358,968
Östra och vstra Ormbergsfälten i Kopparbergs län....	348,515
Risbergsfältet i Vestmanlands län.....	291,260
Persbergs- och Yngshyttfältet i Vernlands län.....	283,501
Stripafältet i Örebro län.....	255,885
Kärrgrufvefältet i Kopparbergs län.....	220,880

Guldmalmen erhöills uteslutande från Stora Kopparbergs grufva, som äfven lemnade största delen af den brutna *kopparmalmen*, 135,790 deciton. Af *silfver-* och *blymalmer* lemnade Sala grufva 100,803 deciton, dernäst Kallmora silfvergrufva i Norbergs socken 34,017 deciton och Åmmebergsfältet 12,060 deciton.

Nickelmalmen bröts vid Klefva grufva i Jönköpings län och vid Ruda Haggrufva i Östergötlands län. All *koboltmalmen* hemtades från Gladhammarsfältet i Kalmar län.

Åmmebergsfältet lemnade 430,090 deciton *zinkmalm* af i hela riket bruten 593,810 deciton. Dernäst kom Isåsafältet i Lerbäcks socken af Örebro län med 77,540 deciton.

Af *manganmalm* bröts vid Spexeryds och Hohults grufvor i Jönköpings län 44,795 deciton, vid Långbans gruffält i Vermlands län 20,775 deciton och vid Böhlet i Skaraborgs län 19,733 deciton.

Blyertsmalmen bröts ur två grufvor i Norbergs socken af Vestmanlands län.

Svafvelkisen erhöills vid Falu grufva.

Metallproduktionen.

Tackjernstillverkningen bedrefs år 1889 vid 150 masugnar, vid hvilka tillverkades 4,206,648 deciton tackjern. Deraf har mer än hälften åstadkommits inom Kopparbergs och Örebro län med resp. 1,078,902 och 1,053,771 *dt*. Vid Domnarfvets jernverk ensamt har tillverkningen med 4 använda masugnar utgjort 267,624.3 *dt* med en dygnstillverkning af 238.3 *dt*.

Medeltillverkningen per masugn utgjorde under året 28,044.32 *dt*, medelblåsningstiden var 239 dygn och medeldygnstillverkningen 117.3 *dt*.

Gjutgodstillverkningen. Af jerngjutgoods har under år 1889 tillverkats:

gjutgoods direkt ur masugnarne	46,221	deciton
» efter tackjerns omsmältning	330,050	»
» af martinmetall	9,143	»

Summa 385,414 deciton.

Smältstyckes- och stångjernstillverkningen. Vid 104 verk hafva smältstycken tillverkats till ett belopp af 2,260,711 *dt* samt vid 181 verk 2,747,336 *dt* stångjern, hvaraf 738,656 *dt* af götmetall, 1,921,934 *dt* af härdfärskad t jern samt 86,746 *dt* utan att kvantiteten af hvarterdera slaget kunnat uppgifvas.

Götmetalls- och ståltillverkningen har uppgått till:

	Antal verk.	Deciton.
Bessemermetall	15	803,241
Martinmetall	19	554,871
Brännstål och garfstål	5	14,974
Gjutstål och stål andra slag	3	5,128
Summa 42		1,378,214.

Jern- och stålmanufakturstillverkningen har under året vid 152 verk uppgått till 740,663.45 *dt*.

De så kallade *ädlare verken* hafva åstadkommit följande tillverkningar.

Guld har frambragts till ett belopp af 73 *kg* 579.18 *g*. Hufvudsakliga guldmängden erhöles vid Falun, 71 *kg* 800 *g*. Vid Kafveltorp erhöles genom extraktion ur guldhaltigt silfver 1 *kg* 335.18 *g* rent guld. Vid Åtvidaberg erhöles i fällprodukter 444 *g* guld.

Tillverkningen af *silfver* inom riket har utgjort: finsilfver 1,085 *kg* 706 *g* samt silfver i fällprodukter 3,208 *kg* 104 *g*. Vid Kafveltorp erhöles 696 *kg* 706 *g* finsilfver och vid Falun 389 *kg*. I fällprodukterna ingående silfver har efter gjord beräkning utgjort vid Sala 2,984 *kg* 684 *g*, vid Åtvidaberg 137 *kg* 420 *g* samt vid Helsingborgs kopparextraktionsverk 86 *kg*.

Koppartillverkningen under året upptages till 5,792.41 *dt* gar- och raffinadkoppar, 2,660 *dt* cementkoppar samt 79.60 *dt* kopparhaltig skärsten. Vid Falun har tillverkningen uppgått till 3,559.65 *dt*, förutom 105 *dt* cementkoppar, och vid Åtvidaberg till 1,504.54 *dt*.

Messingstillverkningen har gått till 3,330.83 *dt*, deraf vid Gusum 1,690.77 *dt*, vid Skultuna 1,540.40 *dt* och vid Torps-hammars manufakturverk 99.66 *dt*.

Nickel. Vid Klefva nickelverk hafva tillverkats 4,108.82 *dt* skärsten af ej uppgifven nickelhalt.

Diverse verk och tillverkningar.

Under denna rubrik sammanföras alla öfriga metallprodukter samt andra mineralrikets alster. Mängden af hvad som här af under året tillgodogjorts upptages i nedanstående tabell.

Bland dessa produkter upptagas äfven *stenkol* och *eldfasta leror*, rörande hvilka följande särskildt förtjenar anföras.

Stenkol har brutits:

	Hektoliter.
Vid Billesholm (Vallåkra aktiebolag)	770,020
Vid Höganäs	607,416
Vid Kropps aktiebolags stenkolsfält i Bjuf	551,381
Vid Skromberga stenkolsfält	350,480
Vid Ljungsgårda	42,550
Vid Boserup	11,000
Vid Stabbarp	1,135

Summa 2,333,982.

Stenkolsproduktionen visar under året en *tillökning* mot föregående år af 221,412 *hl* eller något mer än 10 procent.

Eldfasta leror hafva uppfordrats:

	Hektoliter.
Vid Höganäs	230,695
» Bjuf	212,201
» Billesholm	115,601
» Skromberga	81,785
» Stabbarp	65,081
» Ljungsgårda	45,381

Summa 750,744.

Äfven de eldfasta lerorna förete ej obetydligt högre siffror än under föregående år, då summan gick till 561,096 *hl*. *Produktionen* har sålunda *ökats med närmare 34 procent*, hvar af största anparten kommer på Kropps bolags grufvor vid Bjuf, der produktionen tillväxt med 70 procent.

Summarisk öfversigt öfver bergverksproduktionen.

Följande ur berättelsen hemtade summariska redogörelse
lemnar en öfversigt öfver bergverksdriftens utveckling under fem-
årsperioden 1885—1889.

	1885 Deciton.	1886 Deciton.	1887 Deciton.	1888 Deciton.	1889 Deciton.
Jernmalm, bergmalm	8,711,715	8,675,791	9,022,133	9,563,572	9,836,093
do sjömalm	21,903	49,003	9,729	31,833	22,952
Tackjern, oberäknadt gjut- gods tillverkadt vid mas- ugnarne	4,605,520	4,377,357	4,516,399	4,525,220	4,160,427
Gjutgods, tillverkadt vid mas- ugnarne	41,849	47,213	49,854	45,297	46,221
Gjutgods, tillverkadt genom tackjerns omsmältning	173,191	154,841	241,591	282,524	330,050
Smältstycken	—	—	—	2,381,322	2,260,711
Stångjern	2,664,819	2,371,299	2,553,830	2,530,903	2,747,336
Stål	771,730	782,311	—	—	—
Bessemer-metall	—	—	681,990	686,203	803,241
Martinmetall	—	—	418,980	447,123	554,871
Stål, andra slag	—	—	14,683	12,054	20,102
Jern- och stålmanufaktur ..	426,761	409,863	492,507	596,805	740,663
Guldsmalm	3,400	8,761	14,035	9,300	9,800
Silfver- och blymalmer	148,618	149,131	156,162	116,802	165,767
Kopparmalm	214,960	208,825	206,531	191,705	199,517
Koppar	6,268	5,279	9,196	10,527	8,452
Nickelmalm	22,024	5,148	850	9,694	2,891
Nickelsten	444	247	—	—	4,109
Messing	3,357	2,742	2,712	2,326	3,331
Kopparsmide	3,519	2,552	2,586	2,793	3,657
Gjutgods af annan metall än jern	830	242	556	716	1,271
Bly	2,672	1,972	2,819	3,278	2,545
Zinkmalm	485,890	495,712	462,413	499,719	593,810
Koboltmalm	1,366	1,640	2,313	1,434	2,663
Manganmalm	60,912	71,925	86,591	96,896	86,449
Brunsten, pulveriserad	425	425	1,209	1,883	3,141
Svafvelkis	18,690	14,618	25,065	13,330	1,580
Svafvel	2,610	990	542	645	211

	1885 Deciton.	1886 Deciton.	1887 Deciton.	1888 Deciton.	1889 Deciton.
Svafvelsyra.....	—	—	—	17,219	19,311
Kopparvitriol.....	—	207	1,582	1,967	5,069
Jernvitriol.....	4,374	4,181	3,873	5,127	5,160
Rödfärg.....	18,679	9,979	13,804	12,367	15,499
Alun.....	1,913	2,171	1,521	6,552	7,019
Cerit.....	—	—	390	278	—
Blyerts.....	190	258	264	202	158
	Kilogram.	Kilogram.	Kilogram.	Kilogram.	Kilogram.
Guld.....	47.763	67.378	83.463	75.802	73.579
Silfver.....	2,326.479	1,939.375	5,834.083	4,648.657	4,293.910
Koboltmalm, renad.....	328	289	376	258	3,141.5
Koboltoxid.....	3,868	3,600	4,068	3,305	6,434
	Hektol.	Hektol.	Hektol.	Hektol.	Hektol.
Stenkol.....	2,175,961	2,129,117	2,112,708	2,112,570	2,333,982
Eldfast lera.....	—	—	—	561,096	750,744
	Värde i kronor.	Värde i kronor.	Värde i kronor.	Värde i kronor.	Värde i kronor.
Marmor.....	11,766	9,491	9,800	5,030	6,200

Arbetskraft.

Vid bergverks- och bruksrörelsen hafva enligt inkomna uppgifter under året varit använda 33,979 arbetare mot 31,794 föregående år. Dessutom har npptagande af sjö- och myrmalmer åtgått 444 mansdagsverken.

Genom olycksfall vid grufvorna hafva under året 42 arbetare skadats, af hvilka 18 till följd af de lidna skadorna dött.

Under året hafva 255 ångmaskiner af tillsammans 7,465 hästkrafter varit begagnade vid bergverken och bruksdriften.

Inmutningar och hvilostånd.

Mutseddar hafva utfärdats å följande malmanledningar:

för jernmalm	498
» guld-, silfver- och blymalmer	170
» kopparmalm	85
» nickelmalm	18
» manganmalm	17
» zinkmalm	48
» titanmalm	7
» magnetkis	4
» svafvelkis	3
» koboltmalm	1
» blyerts	3

Summa 854.

Hvilostånd har under året meddelats för följande antal grufvor:

å jernmalm	177
» guld-, silfver- och blymalmer	10
» kopparmalm	12
» zinkmalm	6
» manganmalm	2

Summa 207.

Uppgifna antalet utmål, som under hela eller en del af året varit under hvilostånd, har deremot utgjort 394, af hvilka 312 tillhört malmgrufvor och 82 stenkolsgrufvor.

I stället för arbetsskyldighetens fullgörande har enligt gällande grufstadga *afgift* erlagts för 185 utmål.

Export.

Under år 1889 har enligt af Tullverket lemnad rapport *exporten* af malm, bergverksprodukter m. m. uppgått till:

	Deciton.
Jernmalm.....	1,185,730
Tackjern och barlastjern	791,750
Göten	85,300
Smältstycken och råstänger.....	155,960
Andra valsade och smidda stänger	2,002,440
Stångjernsafhugg.....	59,240
Trådjern.....	41,660
Valsade eller smidda plåtar.....	57,170
Maskinerier, redskap och verktyg.....	25,130
Spik.....	21,670
Koppar, rå eller garad.....	730
Zinkmalm.....	240,180
